

Jasper Van Loy
Belhamel

**Hoe Marc de Bel de populairste
jeugdschrijver van Vlaanderen werd**

Houtekiet
Antwerpen/Amsterdam

© Jasper Van Loy / Uitgeverij Houtekiet 2024
Houtekiet, Schaliënstraat 1 bus 11, 2000 Antwerpen
info@houtekiet.be
www.houtekiet.be

Omslag Herman Houbrechts, Beeldzorg
Foto Marc de Bel © Kris Snoeck
Covertekening © Jan Bosschaert
Auteursfoto © Eva Beeusaert
Opmaak www.intertext.be

ISBN 978 90 5240 950 4
e-ISBN 978 90 5720 992 5
D 2024 4765 14
NUR 321
THEMA DNBL/YNB

Uitgeverij Houtekiet vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission of the publisher.

Inhoud

- 7 Voor je aan dit boek begint
- 13 Marc, het eeuwige kind
- 35 Marc, de zoekende rebel
- 55 Marc, de vertellende onderwijzer
- 79 Marc, de opkomende auteur
- 131 Marc, de groene ondernemer
- 151 Marc, het groeiende kind
- 187 Verantwoording
- 189 Dankwoord
- 191 Oeuvre van Marc de Bel

*'What you have to do is to get into the heart.
And how do you get into the heart? With stories.'*

— JANE GOODALL

Voor je aan dit boek begint

* * *

Die dag op de Boekenbeurs.

‘Meneer De Bel, ik heb nog een ander boek bij. Wilt u dat ook tekenen?’ Het bedeesde jongetje komt met zijn hoofd nauwelijks boven de signeertafel uit. ‘Natuurlijk.’

De jonge knaap baalt Blinker en de bakfietsbioscoop uit zijn tas. Niet de nieuwste druk, die in hoge torens klaar ligt op de stand van de uitgeverij, maar een tot op het ezels-oor versleten exemplaar. Marc opent het en leest op het schutblad: ‘Voor Jonas. 1991’. De jongen heeft het exemplaar van zijn vader bij.

Marc slikt, glimlacht en signeert het boek opnieuw. Jonas komt uit de rij naar voren en geeft zijn zoon een high five. Druk pratend wandelen ze de massa weer in.

* * *

Toen Marc de Bel me dit verhaal vertelde, wist ik dat ik er zijn biografie mee zou beginnen, en wel om twee redenen. De eerste is dat het zich afspeelt op de Boekenbeurs, het grootste literaire evenement van ons land en de plek waar Marcs populariteit als jeugdschrijver het meest zichtbaar

is.¹ Hij komt er ontzettend graag, en weinig dingen maken hem gelukkiger dan het gezicht van het kind in wiens boek hij net een Boeboek heeft geschetst, al is het zijn twintigste of tweehonderdste tekening van de dag. De tweede reden is dat het maar weinig schrijvers is gelukt om meer dan één generatie mee te gaan, Marc wel. Niet alleen wordt een boek als *Blinker en de bakfietsbioscoop* na dertig jaar nog steeds herdrukt, ook recente romans als *Nelle, blankgoud* (2016) en *Het dorp van de zwaluwen* (2021) doen het uitstekend in boekhandels en bij leesjury's.

Minstens tien keer heb ik als kind in die rij gestaan sinds ik op mijn zevende *Blinker en de bakfietsbioscoop* onder de kerstboom vond – nog eens bedankt voor het geschenk trouwens, tante Lutgart. Telkens als ik opkeek van dat boek, was mijn wereld groter geworden. Weg met maan-roos-vis, dit was een echt, dik boek over een jongen zoals ik. Alleen was Blinker veel dapperder, kon hij beter knutselen en had hij wél een liefje. Niet lang daarna vlogen *Blinker en het BagBag-juweel*, *De zusjes Kriegel* en *De beba-boombut* erdoor. Ik knipperde met mijn ogen en plots nam Marc de Bel twee volledige planken in van de boekenkast op mijn kamer.

Toen ik zelf elf was, deed ik mijn eigen dappere ding: ik schreef me in voor *Het verstand van Vlaanderen*, een kinderquiz op VTM. Elke kandidaat verdiepte zich voor de finale in een onderwerp naar keuze, voor mij werden dat de boeken van Marc de Bel. Zonder dat ik het wist, had mijn vader hem gemaild met de vraag om mij te helpen. De dag dat

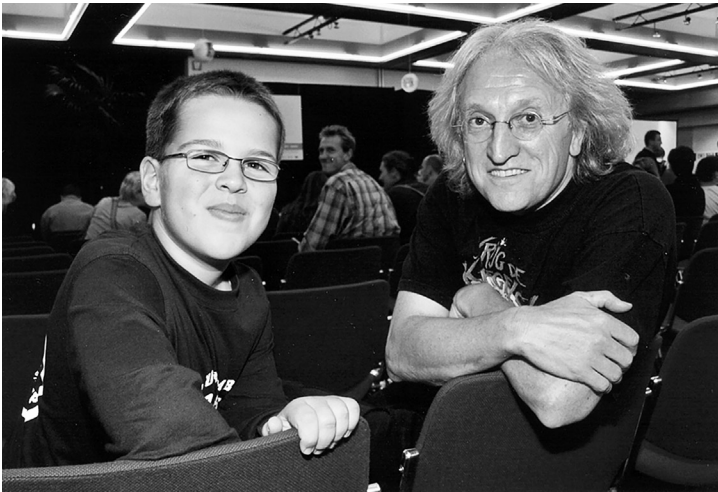
¹ Na het faillissement van Boek.be, de organisator van de Antwerpse Boekenbeurs, in 2021 namen verschillende uitgevers en boekendistributeurs het initiatief om een nieuwe, brede beurs te organiseren. In 2021 vond Boektopia voor de eerste keer plaats in Kortrijk en ook daar is Marc een graag geziene gast.

Marc mij voor het eerst belde, vergeet ik nooit meer. Die zomer las ik alle boeken die ik nog niet kende, ook dat ene dat Marc zelf was vergeten op zijn website (*Een plekje voor Stekje*, aanrader!). Ik leerde hoe hij eerst leraar was op de lagere school en zijn leerlingen elke vrijdag vertelde over een gepest jongetje dat een betoverd ei cadeau krijgt van zijn gekke oom, het verhaal dat later *Het ei van oom Trotter* zou worden.

Ik won het programma en niet veel later vroeg Marc me om met hem het vervolg op *De knetterkwabmachine* te schrijven. Het verhaal lag al klaar, een hoofdrol voor mezelf inbegrepen, en ik mocht het uitwerken tot een echt boek. In 2006 verscheen *Het superkinddrankje*, signeerde ik naast Marc op de Boekenbeurs en benoemde hij me achteraf op het auteurspodium plechtig tot zijn biograaf. Een twaalfjarige superfan tot je biograaf bombarderen is een eerder symbolisch gebaar – noem het gerust een promotunt, maar dat maakte mij niets uit: ik kreeg een schrift en een deurbel met Marcs foto erop, een glas fruitsap en meer borrelnootjes dan ik op kon.

Maar in de jaren nadien bleef ik schrijven, eerst in de schoolkrant, daarna voor het Leuvense studentenblad *Veto*, nog later voor onder meer *Knack*, *Knack Focus*, *De Morgen* en *Humo*. Ondertussen hielden Marc en ik contact. Soms wat meer en soms wat minder, dat is hoe het leven loopt, maar bijna nooit vergaten we elkaars verjaardag. Hij verjaart op de zevende dag van de vijfde maand, ik op de vijfde van de zevende. Hij is geboren in 1954, ik in 1994.

In maart 2021, twee maanden voor hij zevenenzestig jaar zou worden, mailde ik Marc op kousenvoeten met de vraag of ik echt zijn biografie zou mogen schrijven. Ik schreef dat het een te grote vraag was om via mail te beantwoorden, en toch deed hij dat precies tweeëndertig minuten later met de woorden: ‘Een fantastimastisch idee!’

De auteur en het onderwerp van dit boek, samen op de Boekenbeurs van 2005. © Chris Wouters

Belbamel mocht geen gorddroog schrijversportret worden met drie omgekapte bossen aan voetnoten erachteraan, dat zou de kwajongen en vrolijke rasverteller Marc de Bel geen eer hebben aangedaan. Tegelijk heb ik de anekdote willen overstijgen. Marc is meer dan die eeuwige elfjarige die als kind uit een boomhut viel en sindsdien maar niet volwassen wil worden. Hij is, tenminste voor wie vindt dat jeugdliteratuur de taak heeft om kinderen en jongeren graag te laten lezen, de belangrijkste Vlaamse schrijver van de afgelopen veertig jaar.

Van de meer dan tweehonderd boeken die hij schreef, zijn ruim 2,5 miljoen exemplaren verkocht. Hij gaf dik tweeduizend voordrachten in scholen en bibliotheken, schreef mee aan vier familiefilms en speelde honderden theatervoorstellingen. In zijn prijzenkast prijken zeven titels van de Leesjury (vroeger: Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen), twee Inclusieve Griffels die personages met een beper-

king bekronen en het ereburgerschap van Kruishoutem. Toen die gemeente in 2019 fuseerde met Zingem, kozen de inwoners voor de nieuwe naam Kruisem, naar het dorp waar veel personages van Marc de Bel, zoals Blinker en meester Pluim, hun avonturen beleven. Dat is uniek, tenzij u mij volgende week een brief stuurt die afgestempeld is in Zonedorp of Chokowakije.

Belbamel moest het boek worden dat iemand met zo'n palmares verdient, een boek dat niet alleen iets wil vertellen over een groot schrijver, maar ook over hoe hij zo groot geworden is en hoe de wereld om hem heen de afgelopen decennia veranderde. Ik wilde zoveel mogelijk aspecten van Marc belichten: hij is niet enkel de Peter Pan van de Vlaamse letteren die zacht, maar raak tegen de schenen van het establishment schopt, hij is ook een culturele ondernemer en een ecologist, al lang voor het hip was om dat te zijn.

Belbamel is ook een vorm van historisch herstel. Nogal wat mensen die zichzelf verstand van boeken toedichten, vonden het ooit nodig om minnetjes te doen over Marc, maar zij beseffen niet half wat het eeuwige kind uit Kruisem heeft gedaan om Jonassen, Maries, Mohammeds en hun kinderen te leren lezen en te laten genieten van boeken.

De meeste auteurs krijgen een biografie omdat zoveel schrijvers hen graag lezen. Wel, Marc verdient er een omdat zoveel lezers hem graag lezen, en niet over een jaar of dertig, als hij diep onder het gras ligt, maar nu. Iedereen die van het woord en van de verbeelding houdt, mag hem dankbaar zijn om zoveel opgewekte leeslust.

Veel leesplezier,

Jasper Van Loy
mei 2024

1

Marc, het eeuwige kind

Kakkenestje

Valère De Bel² zit in de keuken en kijkt tevreden voor zich uit. De afgelopen weken heeft hij hard gewerkt aan de meubeltoonzaal naast zijn huis. Voor hem als schrijnwerker is het een mooie, volgende stap. Nu nog het dak afwer...

'Aaaaab!'

De kreet komt van buiten. Valère haast zich de deur uit, maar ziet niet meteen onheil. Dan kijkt hij naar boven. Op het dak, naast de lijkleke metser, staat zijn driejarige zoon Marc in de mortelbak te porren. Hij moet stiekem op de ladder gekropen zijn, vandaar dat de metser zich rot schrok.

Tot daar de eerste herinnering van Marc de Bel. Het meeste is hem achteraf verteld door zijn vader, broers en zussen, maar hij weet wel nog precies hoe het voelde om uit te kijken over Kruishoutem, het Oost-Vlaamse dorp waar hij zijn hele leven heeft gewoond. 'Voor het eerst zag ik de wereld van boven in plaats van van onder. Daar en dan ben ik gaan verlangen naar een podium.'

Aandacht kwam Marc zeker niet tekort. Hij wordt op 7 mei 1954 geboren als nakomer in een gezin van zes, in ver-

² De Bel, met hoofdletter. Marc koos zelf voor een kleine d, naar eigen zeggen 'op een mistige herfst dag', omdat hij dat mooier vond ogen. 'Hoe mijn kinderen en kleinkoters hun naam schreven, is hun zaak.'

schillende dialecten ook wel een *kakkenestje*. Zijn drie zussen Magda, Rita en Gerda zijn al tieners als hij geboren wordt – in feite heeft hij vier moeders. ‘Hij was zo *bedorven* als wat, verwend dus,’ lacht Gerda. ‘We stonden bij wijze van spreken te wachten tot hij gekakt had om hem te verschonen.’ Marc heeft ook twee broers: Luc en Raoul, respectievelijk vijf en vijftien jaar ouder. Eigenlijk wilden Valère en zijn vrouw Adrienne het bij vijf kinderen houden, maar dokter Jonckheere, de dorpsarts van Kruishoutem, beslist daar anders over. ‘Toen moeder na de geboorte van onze Luc veel last had van haar menopauze, stelde hij een drastische oplossing voor: nog een kind krijgen,’ herinnert Raoul zich. ‘Daar wilde mijn vader dan toch nog aan meewerken.’

Naast zijn zussen en moeder heeft Marc nog een vijfde belangrijke vrouw in zijn jonge leven: zijn inwonende grootmoeder Eulalie ‘Ule’ Pauwels. Haar verhaal is de kern van *Ule* (2013), een historische roman over een veertienjarige meisje dat bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog naar een Franse meisjeskolonie wordt gestuurd en daaruit ontsnapt – de echte Ule is wel ouder tijdens de Grote Oorlog. ‘Heel Kruishoutem kende haar als oorlogsweduwe,’ vertelt Raoul. ‘Een jaar nadat moeder is geboren, moest grootvader naar het front. *Meetje* was toen opnieuw in verwachting, van een jongetje.’ Helaas zal soldaat Ame-deus Lobbens zijn zoon Georges, de broer van Marcs moeder Adrienne dus, nooit zien: hij sterft op 11 november 1918, luttele uren voor de Wapenstilstand. Marc heeft zijn grootvader langs moederskant dus nooit gekend. Na de oorlog gaat Ule bij het gezin De Bel wonen, in de Ommegangstraat in Kruishoutem.

Aan de kant van zijn vader heeft Marc geen van zijn beide grootouders gekend. ‘Mijn vader was maar vijftien toen hij zijn moeder verloor,’ vertelt hij. ‘Ze was een godin voor hem, of dat vertelde hij me toch altijd. Ze kon niet lezen of

schrijven en vader las haar 's avonds altijd boeken uit de bibliotheek voor. Mijn grootvader is de dood van zijn vrouw nooit te boven gekomen, hij verloor zichzelf in alcohol.' Dat Marc twee generaties na zijn analfabete grootmoeder nu zelf schrijver is, maakt hem vandaag nog steeds trots. In veel van zijn boeken duikt een grootouder of een ander grijs, wijs figuur op, merkt Marcs goede vriend Jan De Boever op in *De fontanel van Marc de Bel* (1997), een korte 'velobiografie' (en dus geen autobiografie) die vooral antwoorden moest geven op vragen van Marcs lezers. Oom Trotter in *Het ei van oom Trotter* (1987), meester Pluim in *Meester Pluim en het praatpoeder* (1988), de mysterieuze opa Kakadoris en de strijdvaardige oma Gnolia uit de Boeboekboeken en zo gaat het door, tot opa Habib in *De vlucht van Farid* (2023), wiens wijze raad door het hoofd van zijn kleinzoon spookt wanneer die van Afghanistan naar België probeert te vluchten. Opa's en oma's zijn bij Marc de Bel geen stille gepensioneerden: in *(S)toverij met frieten* bakt oma Fried haar *bouletten* met zwier, de oma van de rossige kat Roesty Spetter wil Europees kampioen bodybuilden worden en Blinkers grootmoeder durft 's nachts al eens beschonken thuis te komen met haar nieuwe vlam. 'Mijn jeugd had er heel anders uitgezien als ik een oom Ontdekkingsreiziger, een tante Slangenbezweerder, een opa Clown en een oma Zigeunerin had gehad,' zegt Marc zelf in *De fontanel*.

'Ik ben geboren op een boogscheut van Nazareth. Mijn vader was een timmerman, mijn moeder heette Maria,' grapt Marc weleens in een persbericht. 'Ik heb lang haar, trek rond, laat de kinderen tot mij komen, vertel hun verhaaltjes en heb vaak af te rekenen met schriftgeleerden en farizeeërs.' Amen. Er is weinig van gelogen, alleen werd Marcs moeder Maria Lobbens door iedereen aangesproken met haar tweede naam, Adrienne. Een goedlachse, optimistische huisvrouw zoals er in de jaren veertig en vijftig zoveel

Marc de Bel op de schoot van oma Ule, met rond hem,
van boven naar onder en van links naar rechts:
Magda, Rita, Gerda, Raoul en Luc.

zijn: als ze niet staat te wassen, te plassen en te koken voor acht, dan is er altijd wel een plekje in huis dat moet worden opgeruimd. 'Mijn moeder had het zo druk dat ze vaak vergat te eten. Haar bord was meestal al koud toen ze er eindelijk aan kon beginnen,' zegt Marc. 'Vader kwam op het idee om voor hen samen één bord te vullen en haar tussendoor wat hapjes te geven. Ze zijn hun leven lang uit hetzelfde bord blijven eten, ook toen we al lang het huis uit waren. Op familiefeesten hebben we hen met veel moeite kunnen overtuigen om apart te eten.'

Net als zijn vrouw is Valère De Bel de jongste van het gezin. Als timmerman werkt hij hard, maar pronken met zijn vakwerk zit niet in hem. Hij is bescheiden en verlegen, wil gewoon zijn en in de pas lopen. Valère is er de man niet naar om zijn kinderen vaak te knuffelen, maar toont zijn liefde op andere manieren, bijvoorbeeld door zijn vak met

hen te delen. De kleine Marc vermaakt zich uren in het atelier van zijn vader, spelend met de pas afgeschaafde, nog warme houtkrullen of met zijn driewieler rond de werktafel koersend. Eén keer laat de dreumes zijn hand bijna in de zaagmachine glippen. Pa De Bel kan het ongeluk maar net voorkomen en verbiedt zijn zoon prompt de toegang tot de werkplaats. Het had voor Valère de zoveelste klap kunnen zijn, nadat hij zijn moeder al vroeg verloren had en zijn vader ten onder had zien gaan aan de drank. Als veertienjarige leegde hij zijn flessen alcohol in de gootsteen en sprong hij elke dag de fiets op om de kost te verdienen voor zijn gezin: eerst van Olsene naar de opslagplaats in Kruishoutem, daarna met de kar achter de fiets naar Gent. Valère drinkt zelf nauwelijks, ook niet als volwassen man. Hij gaat enkel op café om te biljarten of te kaarten. ‘Als kind mocht ik soms mee met hem. Bij het eerste rondje van de avond vroeg hij een bruine Westmalle en daar kon hij een hele avond op teren,’ zegt Marc. ‘Bij elke volgende *tournee* bestelde hij een stuk chocolade. Dan kwam hij thuis met zes of zeven repen. In die tijd zaten daar nog prentjes bij van voetballers, wielrenners, uitvindingen en noem maar op. Als hij op zaterdagavond was gaan kaarten, konden mijn broer Luc en ik op zondagochtend niet snel genoeg in de woonkamer staan om naar de prentjes te kijken.’

Puk en Muk

Platvoeten, oordeelt dokter Jonckheere op een dag in 1959. Marc is dan al een maand aan het manken, nadat hij tijdens het verstopperje spelen met zijn been door een verroest afvoerrooster is gevallen. Zus Magda, die intussen verpleegkunde studeert, gelooft er niets van en neemt haar broertje mee naar een specialist. Hij stelt vast dat Marc aan de ziekte